

ZPRÁVY

SPOLEČNOSTI FRANTIŠKA BÍLKA

V NOVÝCH RODMÝLKACH VĚČNOSTI -

31

květen 2013

Úvodní slovo

Zprávy Společnosti Františka Bílka začaly být vydávány v březnu 1994 a od té doby vycházejí pravidelně s periodicitou jednoho až dvou čísel ročně. To znamená, že toto číslo představuje devatenáctý ročník. Na prahu jubilejního dvacátého ročníku jsme se rozhodli obsah Zpráv poněkud zpestřit a vtisknout jim trochu řád v tom smyslu, že by obsahovaly některé pravidelné „rubriky“ či témata.

Jedním z oživujících prvků by měl být rozhovor. Rádi bychom vždy přinesli rozhovor s nějakou zajímavou osobností, která má vztah k Františku Bílkovi. A v tomto případě nemůžeme začít jinak než rozhovorem s panem Přibyslavem Šimicem, jedním ze zakladatelů Společnosti F. Bílka, kterému bylo počátkem roku 2013 87 let.

František Bílek byl vizionář ve smyslu pevného zakotvení v duchu a v Kristu, které dávalo jeho životu a konání jasný směr (vizi), kudy se ubírat, bez velkých ohledů, co si o tom a o něm myslí ostatní lidé. To ho na jednu stranu činilo jedinečným, na druhou stranu ho to stavělo na periferii zájmu většinové společnosti. Přes svou výjimečnost nebyl přirozeně sám, kdo sdílel podobný osud. Rádi bychom ve Zprávách SFB představovali podobné umělecké osobnosti, i když třeba vycházely z jiných kořenů a tvořily v jiném časovém nebo náboženském kontextu. Dnešní díl věnujeme Vojmíru Vokolkovi (1910-2001).

Také by se nám líbil seriál, ve kterém by vždy znalec Bílkova díla blíže představil některé z jeho děl. Důležitou součástí zpráv jsou rovněž autorské články mapující nebo zajímavým způsobem reflektující život a dílo F. Bílka a jeho rodiny. A to vše doplněno o reportáže a recenze, krátké zprávy, úryvky z Bílkova literárního díla apod.

Vážení čtenáři, uvítáme Vaše tipy na rozhovory, zajímavé umělce, aktuality apod., ale především Vaše příspěvky, protože pestrost časopisu je dána především pestrostí autorského okruhu. Těšíme se na spolupráci.

Redakce Zpráv SFB

Rozhovor s panem Přibyslavem Šimicem, prvním předsedou Společnosti F. Bílka

(18.11.2012 v Turnově u Šimiců rozmlouvali
Michal Kellner a Yveta a František Kožíškovi)

Jak a kdy jste se seznámil s dílem Františka Bílka a s jeho rodinou?

Jedna z velikých věcí, které mě v životě potkaly, byla, že jsem se setkal s několika přáteli, kteří šli duchovní cestou a kterých si velmi vážím. Řekl bych, že to byl takový poklad. Někdy v 50. letech jsem se seznámil se skupinou duchovně usilujících lidí. Tato skupina se pravidelně scházela u Márinky a Františka Nekolových, kteří měli zahradnictví v Praze – Libni. Patřil do ní také inženýr Josef Řeřicha¹, strýc Márinky, stavitel, který pocházel z Jižních Čech a jako umělec se znal s Františkem Bílkem a jeho rodinou. Inženýr Řeřicha byl tvůrcem krásných dřevorytů, udělal celou sérii podkarpatoruských dřevorytů chaloupek, kostelíků a pod., které byly za války zničeny; já mám od něj Tálinský rybník. A ten nás jednou pozval s dalšími přáteli k návštěvě Bílkovy vily. Byl tam tehdy s námi určitě varhaník Milan Šlechta s maminkou a plukovník Jan Ploner, na ostatní si již nevzpomínám. Ale vím, že na každého z nás ta návštěva zapůsobila takovým mohutným, výjimečným dojmem. Uvítala nás paní Berta Mildová, dcera Františka Bílka. Byl to krásný večer, který vyvrcholil, když paní Mildová usedla ke klavíru...

A to bylo první setkání s dílem Františka Bílka? Nebo jste ho znal již předtím?

Ne, to bylo mé první setkání. Já jsem se pak s rodinou Bílkových blíže seznámil tím, že při té první návštěvě jsem se svěřil paní Mildové, že bych potřeboval náhrobek, který by znázorňoval postavu Krista, resp. postavu, která se obrací ke Kristu. Krátce před tím mně totiž zemřela maminka. Vybral jsem

¹ **Josef Řeřicha.** *Současník Františka Bílka. Grafík, výtvarník, projektant. Narodil se 12.11.1872 v Písku. Po maturitě na reálce, kde vyučoval kreslení Adolf Heyduk, vystudoval v letech 1892 - 1897 stavební inženýrství na pražské technice. V letech 1898 - 1928 působil v technickém oddělení pro vodní stavby na Zemském výboru v Praze, byl např. projektantem vodního díla na Želivce u Sedlice. Roku 1928 odešel do výslužby a věnoval se soustavně grafice a kresbě. Ve třicátých letech vyšly jeho soubory Dřevěné kostely v oblasti Karpat a Větrné mlýny na Rusi, obsahující kresby dřevěné lidové architektury z cest. Vedle kresby se věnoval také dřevorytu a později litografii. V posledních letech jeho života vyšly jeho cykly Zahrada zapomenutí, Z našich lesů, Šest původních litografií a Jihočeské kapličky. Část jeho díla vlastní Národní galerie v Praze a Alšova jihočeská galerie. Zemřel v Praze 5.12.1959. Pozn. redakce Zpráv SFB.*

si náhrobek „Bys uvedl nás v domov náš“ a paní Mildová nechala pak v hořické kamenické škole udělat jeho kopii. Ten náhrobek je v Rovensku pod Troskami na hřbitově.

Touto souhrou okolností jsme se s paní Mildovou sblížili a potom i s milostivou paní (*Bertou Bílkovou*). A tak někdy, když bylo potřeba, jsem vypomáhal v Praze a později i v Chýnově. Měl jsem tehdy zaměstnání ve vodárnách v Turnově, kde jsem byl zásobovačem a jezdil do Prahy nakupovat materiál. Tak jsem si to vždycky zařídil tak, že jsem do Prahy jel už v neděli, a v pondělí a úterý jsem obstarával materiál. A v úterý odpoledne mi tam poslali auto pro materiál, který jsem už měl připravený. Zaměstnavatel byl spokojený a já také, protože jsem měl dost času na podobná setkání; při cestách do Prahy jsem také nikdy nevynechal návštěvu u Nekolů a pana plukovníka Plonera. Takže jsem Bílkovy pravidelně navštěvoval, měl jsem možnost kdykoli přijít k nim na návštěvu. A paní Mildová byla také několikrát na několik dní u nás. A to jsem zažil celou řadu krásných chvil.

Paní Mildová byla také u Vás na návštěvě? A kde jste tehdy bydlel?

V Rovensku. Tam okolo Rovenska, do skal Českého Ráje jsme chodili na procházky. Paní Mildová zpívala Dvořákovy Biblické písně: Hospodin je můj pastýř, nebudu mítí nedostatku... Mně se ty písně velmi zalíbily a paní Mildová je velmi ochotně, i několikrát opakovala.

Tvořila paní Mildová také sama umělecky?

Ne. Ona byla činná v Československé církvi husitské.

Jaká byla paní Bílková (milostivá paní)?

Obě dvě dámy byly noblesní, ale velmi srdečné! Prostě určitá společnost vyššího zaměření. Do té společnosti patřily třeba Dr. Milada Horáková nebo Dr. Anna Masaryková, kterou jsme s paní Mildovou několikrát navštívili. Mohu říci, že jsem byl u nich vždycky vítán, i když jsem přišel třeba o vánocích; vzpomínám si, že jednou po Štědrém dnu jsem byl hostem u Bílků.

Kolik se tam tak tehdy o vánocích (v 50. letech) sešlo u Bílků lidí?

Byl jsem tam sám, jediný host.

Takže brzy jste byl velice blízkým přítelem?

Dalo by se to tak říci. Říkali mně křestním jménem.

Chodilo k Bílkovým v 50. - 60. letech na návštěvy do pražské vily mnoho lidí nebo tehdy už moc ne?

Když já tam byl, tak ne; a nějak se o návštěvách ani nehovořilo, takže předpokládám, že moc ne.

Jak dlouho jste se tedy stýkal s paní Mildovou nebo s paní Bílkovou?

Ten častější osobní styk byl do doby, než jsem změnil zaměstnání. Pak už jsem jen občas zajel do Prahy nebo paní Mildová přijela k nám, ale jinak ten styk písemný byl až do konce jejich života. Ještě musím vzpomenout jeden z nejkrásnějších okamžiků mého života. Byl jsem na dovolené v Chýnově. Bylo to v létě, já jen tak v kraťasech a krátké košili. Byl krásný podvečer a paní Mildová se domluvila s maminkou, že si zahrají čtyřručně na klavír. Bylo to v ateliéru, v tom velkém prostoru, a paní Mildová odestřela oponu, kde byl ten velký nástěnný obraz „Poslední večeře Páně“ a já jsem si tam sedl na schodiště a obě dámy čtyřručně hrály Dvořákovo „V přírodě“. To bylo nezapomenutelné.

A vy jste byl hostem přímo u nich v „Chaloupce“? Anebo jste tam bydlel u někoho jiného v Chýnově?

Byl jsem jejich hostem. Bydlel jsem ve vile a dostal jsem ubytování v pokoji, který používal Březina. To je ten pokoj nahoře v patře, s balkonem. Já jsem si do Chýnova vzal kolo (nechal jsem si ho tam poslat poštou) a jezdili jsme s paní Mildovou po kraji. Byli jsme na Choustníku, na Radeníně, na Kozím Hrádku, kde kázal Mistr Jan Hus.

Jak se lidé v Chýnově tehdy k paním Bílkovým chovali? To už byla 50. – 60. léta, kdy Bílek nebyl moc „v kurzu“. Měli je tam stále v úctě?

Já si myslím, že stále taková ta úcta přetrvávala. Paní Mildová chodila do nedalekého mlýna, vždycky navečír, a přinesla krajáč mléka. Ráno sebrala smetanu a večer byla šlehačka.

Když člověk čte o tom, jak vlastně obě paní Bílkové v této době žily, tak z toho vysvítá, že to pro ně nebyly lehké časy, že? Že měly málo prostředků na údržbu vily i na živobytí. Jak jste to vnímal vy, když jste se s nimi osobně stýkal? Stěžovaly si vám? Jak ony tehdy snášely ten svůj úděl?

Ony přecházely tu dobu prodejem Bílkova díla Galerii hl. m. Prahy. Paní Mildová měla bratra Františka, který se vystěhoval s rodinou do Uruguaye.

A neměly kvůli tomu nějaké potíže? Tehdy když někdo z rodiny odešel na Západ, ti, co zůstali, to neměli moc jednoduché... A myslíte, že si alespoň psali?

Nějak mnoho se o tom nehovořilo... o Františkovi. A nepamatuji si, že by byla nějak zdůrazněna korespondence s Františkem.

A prodávaly ta Bílkova díla jen Galerii nebo i jiným lidem, jiným zájemcům?

To nevím.

I vy jste si od nich něco koupil?

Ne, já ne, ale dostal jsem darem celou řadu věcí.

Zmínil jste se, že paní Mildová byla v církvi husitské – pěstovala se u nich nějaká společná modlitba, třeba před jídlem?

Pokud si vzpomínám, tak ve spojení s přáteli nebyla žádná společná modlitba. Po snídani následovala vždy procházka zahradou chýnovské chaloupky. Paní Mildová prošla nejdřív zahradu sama a potom prováděla maminku. A říkala - tady vyrostly jahody, tady to... Na zahradě byl venku také včelín, kde míval Bílek dříve včely, a když bylo příznivé počasí, tak jsme jedli „v úlu“.

Když potom paní Mildová zemřela, byl jste v kontaktu s někým, kdo se o Bílkovo dílo zajímal?

To už bylo údobí, kdy ten kontakt se jakoby uvolňoval. Už nebylo takových setkání jako dřív, když jsem byl zaměstnaný u vodáren a mohl jsem jezdit často do Prahy.

A vy jste rodák z Rovenska?

Narodil jsem se na druhé straně tady toho pohoří, v Lučanech, ta oblast Jablonec, Liberec, Smržovka, Tanvald. Tatínek tam byl četníkem, ale potom onemocněl, šel do penze a babička koupila domek v Rovensku pod Troskami současně s obchodem se smíšeným zbožím.

Vaše paní říkala, že vám bude brzy 87 let. Takže jste ročník 1926?

Bude mi 87 po novém roce, jsem ročník dvacet šest.

Čím jste se vyučil?

Já mám obchodní akademii. A byl jsem vždycky v té branži, v kanceláři, v různých funkcích. V těch vodárnách, v Turnově, kde byla vodohospodářská služba, jsem byl 6 roků a měl tam takovou kumulovanou funkci, materiál a statistiku. Pak jsem byl 16 roků v Železnobrodském skle, kde jsem končil jako vedoucí cenového oddělení, což byla zajímavá funkce. A posledních 6 roků před důchodem jsem byl pokladníkem okresní pobočky Státní spořitelny v Turnově.

Kde jste začal sbírat duchovní zkušenosti? Kde jsou kořeny vašeho duchovního směřování?

Víte, to není náhoda. Prvním předpokladem k tomu je, aby člověk došel určitého poznání a určité jistoty. Člověk neovlivní svoje narození. Já jsem se narodil v kraji, sousedícím s Podkrkonoším, kde byly běžné takové ty duchovní, spiritistické společnosti. A i v našem kraji to lidé brali jako něco zcela přirozeného. Řeknu Vám jednu takovou příhodu, kterou zažila moje maminka a babička. Ony chodily do takzvaných seancí. A babička nad Brodem směrem k Tanvaldu měla kus louky a tam šlejfirnu, brusírnu. Jednou měla babička kus louky posekaný a usušený, ale přišla bouře a obrovské přívaly vody braly seno. A babička, jak byli šetrní horáci zvyklí, to seno zachraňovala, a druhý den nemohla vstát. Byla úplně vyřízená. A říká mamince: „Ty, běž k těm a těm, na seanci, pomodli se, přijde doktor a pomůže ti.“ Tak to i proběhlo. Přišel doktor a říká: „Vezměte tvaroh z kozího mléka, kafr, cibuli. Udělejte masť, namažte, vypoťte.“ Udělali to dvakrát a babička vyskočila a byla v pořádku. Tak to chodívalo na horách. Takové mám kořeny... A pak to postupně pokračovalo, až jsem se dostal k těm Nekolovým, kde jsem se seznámil s tím obecným duchovním principem, s čímž pak korespondovalo i se-

tkání s Bílkovým dílem. A u Nekolů to uvědomění si základních principů pokračovalo a já jsem se postupně dostal k józe, ale k józe pojaté šířeji, než je pouhá hathajóga (tělesná cvičení). Takže základy vycházely sice ze spiritismu, z toho duchovního, ale šly dál, hlouběji.

Ještě k těm počátkům vaší cesty, také jste se zúčastňoval spiritistických seancí?

Jenom výjimečně. Bydleli jsme v Rovensku a naši měli obchod, kam chodila spousta lidí. Ve Štěpánovicích, vesnici nad Rovenskem, bydleli nějakí Damaškovi. A vědělo se o nich, že se věnují spiritismu. Tak jsem mému kamarádovi, který je o čtyři měsíce starší než já (a ještě žije) a se kterým jsme se o tyto věci zajímali, říkal: „*víš, Mirku, až k nám přijdou, tak já to domluví.*“ Když přišel pan Damašek, tak jsem to domluvil a šli jsme s Mirkem k nim. Přišli jsme do pěkného, čistého prostředí, selské místnosti, posadili jsme se tam, přišla paní Damašková i pan Damašek, pomodlili jsme se, ztišili jsme se, a paní Damašková začala hovořit. Už nevím, o čem přesně hovořila, ale vím, že to byl takový velmi citlivý a krásný proslov, který korespondoval s takovou tou vnitřní pravdou. No a pak jsme skončili a pan Damašek říká: „To byl projev Boženy Němcové.“ No, můžeme to brát jako realitu nebo ne, ale oni s tím prostě měli zkušenosti. Ale s Mirkem jsme si řekli: Tak jsme si to odzkoušeli, jak to probíhá, už nám to stačí. Nebudeme se vázat na tuto cestu. A já jsem potom začal inklinovat víc k józe. Ale každý máme svou cestu.

A hovořil jste o takových duchovních věcech taky třeba s paní Mildovou?

Ano, hovořil jsem částečně také o těchto věcech, ale u nich převládal ten princip církevní. Takže jsme jenom o to jakoby zavádili, ale v souladu a v pohodě.

Ale u mistra Bílka asi ten princip církevní tak úplně nepřevažoval, ne? I když byl určitě vždycky členem nějaké církve, ať už nejdříve katolické a potom husitské, byl vždycky tak trochu „nadcírkevní“.

Byl, snažil se o to, ale, řekl bych to asi takhle. Z těch nadcírkevních věcí musel trochu slevovat, aby to jeho dílo bylo přístupnější, protože v jeho současnosti nebylo obecné povědomí některých vyšších pravd, mnoho se o tom nehovořilo, spíš pronikaly navrch ty církevní záležitosti. A i když všechny církve lásku člověka k člověku zdůrazňují, to zdůrazňování není vždy obráceno

ke všem lidem a pak vznikají různé sekty a uzavřené společnosti.

Domníváte se, že může člověk, každý, bez ohledu na to, z jaké je kultury, z jaké je církve, a tak dále, dojít k Bohu?

Ano, musí, dřív nebo později, Tisíc, dva tisíce, deset tisíc let.

Je důležité, jakou jde cestou?

Ne, není tak důležité, jakou jde cestou, vždyť „všechny cesty vedou do Říma“, k Bohu – a Bůh je jen jeden.

Jakou roli v té vaší cestě, která spíš vychází z indické tradice a jógy, hraje Kristus?

První. To je, dalo by se říct, daná veličina...

Čili není to pro vás něco, co se týká jiného náboženství, ale je to princip, který je tady společný všem...

Víte, tím nejvyšším principem je láska. „*Ničím pak nejsem, lásku kdybych neměl...*“, říká apoštol Pavel. To je stejné ve všech duchovních směrech.

Když je to tak jednoduché, proč tedy o tom nevíme všichni?

Nechceme se změnit. Přijmout tu pravdu. Poznejte Pravdu, a Pravda vás osvobodí. Je to, dalo by se říct, v mnoha nuancích, odstínech a tak dál. *Bud' tich a věz, že já jsem Bůh.* Takovou jednu myšlenku Šaldovu: „*Bojuješ boj jedinečného dosahu. Bojuješ ho v sobě a za sebe. A není nikoho, kdo by ti v něm mohl pomoci. A ani On to nemůže, jestliže sám nepřiložíš nejprve ruku k dílu.*“

Víte, teď mne napadlo: *Nic nemít, ničím nebýt a nic nechtít.* Vztah lásky je jedinou nebo alespoň nejúspěšnější cestou k poznání Pravdy.

Ale jsou různé typy lidí. Někdo to má víc přes to srdce, někdo třeba víc přemýšlí...

Když někdo hledá, tak najde. A víte, lidi tu Pravdu hledají mimo sebe. Ta pravda je v nás. Kdyby nebyla Pravda v nás, tak neexistujeme.

Jak jste se dostal k založení Společnosti Františka Bílka?

No, to jednou jsem byl na návštěvě u Bílků a hovořili jsme. A milostivá paní říkala, že by byla ráda, nebo obě dámy že by byly rády, kdyby vznikla Společnost Františka Bílka.

Takže to bylo vlastně přání Bílkovy ženy?

Ano, obě dámy o tom takto uvažovaly a říkaly: „No a byl byste ochotný spolupracovat v té Společnosti?“ No, řekl jsem, že samozřejmě... ale nebyla na to vhodná doba. To až v listopadu 1989, v té době bezprostředně po „zvonění klíčů“, jsme se přes některé známé domluvili, že by bylo dobré založit Bílkovu společnost. Bylo nás tehdy sedm. Byl tam Milan Friedl, PhDr. Roman Prah², varhaník Milan Šlechta³ s paní, Dr. Kukla, Dr. Šindelář a já. Já jsem to tehdy dával organizačně dohromady. Původně jsme se měli sejít v Anenském klášteře u doktora Praha, ale když jsme se začali scházet, tak byl překvapený, že je nás tam tolik. A tak paní Šlechtová s Milanem nás pozvali k nim do vily. Takže ta první schůzka byla u Šlechtů.

A byl mezi těmi sedmi také někdo z církve husitské? Pokud si vzpomínám, tak tehdy se hodně angažoval také doktor Miřejovský, nebo to bylo až později?

Ten přišel později a velmi nám pomáhal v činnosti, ale na samém počátku nebyl. Ale já jsem to tehdy nějak nesledoval, jestli je někdo členem církve. Vždycky, když jsem jel do Prahy, tak jsem zašel za doktorem Kudrnou na ministerstvo kultury, který mi asi dvakrát dal vzkaz pro Milana Friedla. Stavoval jsem se u Šlechtů, u paní, a přecházím Karlův most, že se zastavím za Milanem Friedlem, který sídlil na druhé (staroměstské) straně Karlova mostu. A přešel jsem Karlův most, zatáčím a vychází Milan Friedl. A za měsíc se mně to opakovalo v jiné formě, ale stejným způsobem. Já jsem si uvědomil, že prakticky neexistuje náhoda, protože to by bylo, dalo by se říct, proti vůli Boží. Nemůže se nic stát mimo Boží vůli. To by byl chaos. Všechno příjemné i nepříjemné, jak říká Bílek: *„Děkujeme ti, Pane, za všechno. Za to příjemné i nepříjemné. Zvláště za to nepříjemné, protože toho je třeba si vážit.“*

² Tehdy kurátor sbírky malířství 19.století v Národní galerii v Praze, později pracovník Ústavu pro dějiny umění FF UK Praha. Pozn. redakce Zpráv SFB.

³ Prof. Milan Šlechta (1923-1998), varhaník a pedagog. Pozn. redakce Zpráv SFB.

Pokoušeli jste se, v době počátků společnosti, navázat nějaký oficiální kontakt s Galeríí hlavního města Prahy?

Ale ano, snaha byla. Aktivní v tom byla paní Hakenová-Ulrychová, dcera toho pěvce.

Jak dlouho jste byl předsedou Společnosti Františka Bílka?

Šestnáct roků.

A kolik asi, přibližně, měla Společnost členů?

Na počátku měla společnost okolo sta členů, potom se stav snižoval k osmdesáti. Lidé odcházeli a bylo obtížné sehnat nové. Snažil jsem se, aby byl dělaný nábor ve školách a podobně, ale nebylo to úspěšné...

Nicméně rád bych zde připomněl osoby, které se více nebo méně podílely na uvedení osobnosti a díla Františka Bílka ve známost: patriarcha ČČSH Josef Špak, Miriam Kubíčková, ak. sochař Petr Císařovský, ThDr. Tomáš Butta, Marie Hakenová, Milena Mikulecká, ThDr. Lubomír Miřejovský, Iva Musilová, Aleš Nevečeřal, Dr. Roman Prahel, ThDr. Jiří Vaníček, Mgr. Vladimír Červený, Dr. Marcela Mrázová, Dr. Libuše Svobodová, Dr. Marie Pavlíková, Dr. Marie Halířová.

Z těch sedmi osob, které stály u zrodu Společnosti F. Bílka, kolik lidí nahlíželo na pravdu a duchovní cestu podobně jako vy? Nebo skoro všichni? Pan Friedl asi podobně, že ano?

Dalo by se říct, že to bylo několik proudů, ale se stejným cílem a vzájemně se podporujících.

Jestli vám to nebude vadit, rád bych se ve vztahu k Františku Bílkovi ještě zmínil o jedné velice významné osobnosti našeho národa, která je dnes málo známa. Byl to doktor Karel Hujer, který Bílka osobně znal a napsal o něm později velmi zajímavý článek. Ten vyšel ve sbírce jeho přednášek. Byl to významný astronom, fyzik, který publikoval v desítkách vědeckých časopisů a přednášel na několika univerzitách. Rodák ze Železného Brodu, tady poblíž za kopcem. Byl poslední ze sedmi dětí, jeho tatínek měl v Brodě zahradnictví a v zimě spravoval bačky (boty). Jak jsem se zmínil, největším pokladem je, když člověk má přátele. A přátelství s doktorem Hujerem si velice vážím. Přátelství s ním patří k těm vrcholným duchovním setkáním, za které člověk nikdy není dost vděčný. To byla taková výjimečná osobnost, úžasně milý člo-

věk. Když sem přijel, vždycky chtěl zajít na Kalvárii, kterou si velice oblíbil. To je takové místo v Českém ráji, poblíž Hlavatic je taková vyvýšenina, kde jsou tři kamenné vysoké kříže a pod nimi je jeskyňka, kde dříve pobýval poustevník. Vždy, když přijel do Turnova, udělali jsme s přáteli výlet právě na tu Kalvárii. A doktor Hujer se osobně znal s Františkem Bílkem, byli přátelé.

Když vypukla druhá světová válka, byl v Peru, studoval tam astronomii Inků; zúčastnil se pozorování tří zatmění slunce a jednu výpravu sám vedl. Znal se s A. Einsteinem a pobýval také v Indii u Mahátmy Gándhího. Po válce pak zůstal v USA a působil na univerzitě Chattanooga v Tennessee.

Jak jste se s touto zajímavou osobností seznámil?

Seznámil mne s ním Jaroslav Podhorský, velký přítel doktora Hujera. On měl vadu krevního oběhu a tak nevyrostl. A maminka ho nechala vyučit zlatníkem. Jednou, to bylo v roce 1957, mi Slávek Podhorský řekl, že doktor Hujer přiletěl z USA a je ubytován u bratra v Železném Brodě. Dal mi pro něj astronomický prsten, který zhotovil, a pro jeho paní náramek, všechno z ryzího zlata. A poslal mě k němu. „*Nebudu mu nic psát,*“ řekl mi tehdy, „*tohle mu úplně postačí*“. Jel jsem do Železného Brodu a předal ty dary od Slávka. A tak začalo mé velké přátelství s doktorem Hujerem.

Kdybyste měl nějak stručně vystihnout, v čem vidíte smysl pro dnešního člověka, aby se o Františka Bílka zajímal?

Víte, bylo by potřeba, aby kromě díla mistra Bílka byly uváděny ve známost určité další hodnoty. Aby to nebyl jenom úsek, ale aby se to rozšiřovalo. Napadla mě taková jedna myšlenka. Rozuměti něčemu, znamená nalézt v tom něco, co jest naše. Tento poměr k chápání je částečný, avšak poměr lásky je úplný. Neboť ji v pravdě člověk poznává, že jest více než osobní já. Že jest jedno s veškerenstvem. Musíme si uvědomit, že jsme Duch. Toho dosáhneme, povzneseme-li se nad pýchu, žádost a klam, vědouce, že ztráty ani tělesná smrt neujme ničeho velikosti krásy duše naší.

To citujete z Bílka? Nebo Vás to tak nyní napadlo?

Ne, ne to není přímá citace z Bílka. Víte, jsou určité duchovní prameny. A když se člověk dokáže na ty prameny napojit, tak je to nádherné.

My jsme se ptali, v čem vidíte pro dnešního člověka užitečné, aby se zabýval Bílkovým dílem. A vy jste řekli, že proto, protože to nebylo pouze dílo umělecké, ale bylo to také dílo duchovní.

Je to dílo života. A setkání s každým takovým dílem je velkou milostí. „*Pravé dílo je dílem duchovním*“ (Bílek).

To znamená, že možná by si člověk měl uvědomit, že jestliže je členem Společnosti F.B., že to není aktivita, která je pro Františka Bílka a pro šíření jeho slávy, ale že je to aktivita, která je pro něho samého obohacující a povznášející.

Ano, to jistě. Protože to je součást Pravdy. Poznejte Pravdu a Pravda vás osvobodí. Víte, čím víc v tom myšlení člověk zjednodušuje ty svoje myšlenky, až se přibližuje k tomu uvědomění si Podstaty, to jest Lásky, tak to je vedoucí motiv a směr k poznání Pravdy. Postupně se těch všech věcí zbavuje, ne, nedá se jich zbavit, ale lze se jim vzdalovat. A hledat tu Pravdu, která je za myšlenkami. Ale Pravdu v sobě, ne mimo nás. Když se vám podaří zamyslet se nad těmi myšlenkami, o kterých jsme tady hovořili, a zjednodušovat je, tak přijdete k Pravdě. Sám k sobě. A to je krásné. Není náhod, ani není náhoda, že jsme se sešli.

Děkujeme.

Vojmír Vokolek – křesťan, kterého nepochopili ani věřící, ani církevní představitelé

Procházíte-li českou krajinou, pak dominantou vesnice či města nebo městečka zůstávají kostely různého stáří, architektury, fyzického stavu i výzdoby. Od románských staveb přes vznosné baroko až k praktickému klasicismu, naordinovanému reformou Josefa II., který chtěl mít v každé vesnici svou centrálně ovládanou buňku. Od vnitřní výzdoby se kostely až na malé výjimky kvantitativně podstatně neliší. Náboženské sladkobolné obrázky Krista, světců, Marie a dalších osvědčených církevních schémat měly kromě jiného jistě svůj neblahý vliv na likvidaci náboženského cítění lidí 20. století.

Najdete však pár kostelů, převážně v oblasti Pardubicka a Železných hor, které se tomuto schématu, resp. všem dosavadním schématům vyhýbají, i když navenek vypadají často zcela nezajímavě. Jděte se podívat do kostela v Rozhovicích. Původně rekonstruovaný kostel byl ovšem opatřen i lavicemi ze surového dřeva a stejným způsobem byl uspořádán i oltář, přesně v duchu evangelické chudoby a prostoty. Bohužel obyvatelé vesnice tento styl nepřijali, a tak chrám chátral. Na jeho zádi byl výtvarně znázorněn největší problém všech dob, kterému by se mělo křesťanství vždycky věnovat, a to je – Hlad. Díky dnešnímu osvětlenému vedení obce je chrám renovován a freska Hlad zachráněna a stává se zajímavým místem, i když chrám sakrálním účelům neslouží. Na fresce můžeme vidět tváře hladovějících všech kontinentů, ale i obrazy sytých boháčů i stejně dobře vypadající Matky církve.

Podíváme-li se však do jiných obcí v okolí, jako jsou Mistrovice nebo Hrbov, jsou tam kostely plně funkční, avšak se zcela neformálně pojatými výjevy z Nového zákona. Jsou tam zobrazeni lidé v dnešních šatech s ne-tradičně malovaným Kristem, přistupující ke svatební hostině v Káni Galilejské, místu prvního Kristova zázraku (viz obrázek). Jistě k toleranci těchto výtvorů místními obyvateli přispělo i to, že v pozitivním významu byli zobrazováni i místní občané s panem farářem v čele. Několik podobných kostelů je roztroušeno v řadě dalších lokalit, např. ve Stráži pod Ralskem a Dříteči.

Kdo byl onen podivín, který se rozhodl přiblížit umírající křesťanství současnému životu? Byl jím jeden ze tří bratří Vokolků z Pardubic, kteří se věnovali tiskařství a poesii. Vojmír Vokolek, snad nejpodivnější z nich, zemřel teprve v roce 2001 ve věku 93 let. Vystudoval UMPRUM, ale škola ho moc nebavila a většinu svého života věnoval malbě kostelů za podpory některých osvícených farářů. Největším mecenášem byl asi farář P. Jaroslav Moštěk, dosud žijící ve Skuhrově u Havlíčkova Brodu. Vokolek pracoval za stravu a byt, což byla vlastnoručně vařená strava a ubytování na kostelním kůru, dostával pouze peníze na barvy. Zajímavé je, že takovéto aktivity prošly, zřejmě vtipným vedením faráře, i nástrahami církevního tajemníka, a to byla padesátá a šedesátá léta. O tom všem se můžeme dočíst v Čítankách faráře Moštěka, který letos vydal jejich poslední číslo.

Později se Vojmír Vokolek věnoval duchovní tematice i rezbářské tvorbě. Dovedl pomocí několika polen, plechu, sekyry a pily vytvořit tak jasné křesťanské symboly, kterým chybí veškerá pompa, ale jsou zato plně přesvědčivé. Větší čistotu tvaru a myšlenky si těžko dovedeme představit. Z usedlosti ve Dvakačovicích u Chrudimi, kde své artefakty vyráběl, byl však v rámci restituce přemístěn zpět do rodinného domu v Pardubicích, kde žil spolu se svou sestrou řeholnicí až do své smrti. V současné době jsou tyto artefakty uchovávány na zámku Bystřice pod Hostýnem, když původně byly na hradu Pecka.

Ještě jedna stránka křesťanského pohledu na svět Vojmíra Vokolka zbývá. Nazval ji „fonická poezie“. Uchovala se v jediném záznamu na internetu. Když si ji poprvé poslechneme, máme dojem záznamu zvuků nějakého pomatence. Při soustředěném poslechu objevíme pravou krásu modlitby, kde se mísí prvky modlitby židovské, islámské i dalších náboženství, které ponoukají posluchače k pravidelnému pohybu těla, známému ze židovské modlitby a opakování slovních spojení, týkajících se v tomto případě Krista.

Zájem o Vojmíra Vokolka projevil řada současných tvůrců a spisovatelů, jako je např. Martin Putna, stal se předmětem bakalářských prací i několika výstav. Poslední výstava byla v loňském roce v knihovně Václava Havla. Pro církev však zůstala jeho práce zcela okrajová a nezajímavá, stejně tak jako pro věřící i širší okruh zájemců. Uvidíme, zda se vztah k tomuto autorovi a jeho tematice za 50 let změní, jak tomu u výtvarných umělců a někdy i u ji-

ných oborů bývá.

Mohl bych vám zde vypsát, kde tyto zajímavé objekty najdete. Ale jak říkal nezapomenutelný farář Týnského chrámu P. Jiří Reinsberg, dnes již právem klasik: „*Pravou chudobu musíte hledat*“. Totéž platí i o umění.

Milan Kment

Autor (Doc. MUDr. Milan Kment, CSc.) je pracovníkem II. interní kliniky Vinohradské nemocnice a vyučujícím na 3. LF UK. Článek je převzat z časopisu *Vita Nostra Revue* (č. 2/2012, str. 74-76) se souhlasem autora i redakce.

Století sochaře Bílka

(psáno ke 100. výročí narození F. B.)

Když jsem býval v povznášejícím prostředí Mistrova ateliéru, v dnešní znárodněné Bílkově galerii naproti Chotkovým sadům cestou na Hradčany, nikdy jsem netušil, že jednou budu uvažovat v historickém podhoří Apalačských hor ve Spojených státech o Bílkově přínosu českému umění u příležitosti jeho stých narozenin. Byly to nezapomenutelné rozpravy a rozjímání o zájmech národních a všelidských, jež odstup času tím více posvětil v době apokalyptického věku poslední třetiny dvacátého století.

František Bílek, básník mystických vidin, vkreslených do tvárné hmoty, se narodil 6. listopadu 1872 v Chýnově u Tábora. Dnes si s údivem uvědomuji a objasňuji při rozboru jeho ilustrací Březinových spisů, jako Hudba pramenů, jež mne provázela čtyřmi kontinenty, kterak tento jihočeský myslitel v inspirovaném přátelství s básníkem stejného regionálního původu, ve svém kosmickém elánu, v přemíře nadlidských snů a perspektiv, má příznačné, netušené poselství právě pro dnešní exil. Čím větší propast, nad níž se potácí naše přetechnizovaná a odlidštěná civilizace, tím naléhavěji Bílkovo umění přivolává dech nadpřirozeného ve své hierarchické podstatě symbolu a modlitby. Čeští exulanti, roztroušení mnohem více po širém světě než před třemi stáletími, dokonce s vlastním Bílkovým synem Františkem ve Valdenské kolonii

v Uruguayi, mohou číst v Mistrově prorockém díle sílu vášnivé víry, mísící se s vznešenou úzkostí o budoucnost národa.

Již za let první republiky byl pomník Komenského na význačném místě před Bílkovou vilou vlastně prorockým znamením pro obě zbývající třetiny našeho století. Již sama stavba Bílkovy vily v Mistrově pojetí nedostavěného chrámu, a před ní socha Komenského bolestně se ohlížejícího k opuštěné vlasti, byly po léta nesčítelným kolemjdoucím na Hradčany němým proroctvím nových zkoušek národa na hlavy jeho hříchy snesené s připomenutím slov velikého exulanta. Je pravděpodobné, že v exilu bude poměrně málo těch, jímž Bílkovo dílo, umění pronikavého vizionáře, bude známo. A přece je vtělením dnes ekumenického vyrovnání husitského Táborska. Pohroma, jež postihla národ i Evropu po dvacetileté Masarykově svobodě, naprosto minimalizuje náboženské rozdíly, jež vyvrcholily ve středověku v katastrofální náboženskou válku. Bílek ve svém duchovním vývoji a umělecké tvořivosti je symbolem usmíření, neboť patří všem. Tento nezdolný snivec víry a svědomí nutí nás vzpomenout mystických hloubek rozjímavé duše jihočeského kraje. Připomíná nám plachou zbožnost a přísnou vroucnost, jež byla zdrojem prahnutí po všelidských ideálech dobré vůle a porozumění. Je to nejvzácnější, nezníčitelný poklad, který si dnešní exulanti musí nést s sebou, aby se ve světě neztratili.

Jako Březinovo dílo básnické, tak Bílkovo dílo sochařské znázorňuje plastickou epopej pozemské dráhy člověka. Není náhodné, ale příznačné, že první Bílkovo mistrovské dílo je Golgota, vypracovaná ještě za Bílkova pobytu v Paříži.

Když se rozvinulo Bílkovo bohaté korespondenční spojení s Březinou, tvůrčí duch, inspirovaný velkou ideou, se krystalizuje v cyklus Otčenáše s Březinovým úvodem. V závěru tohoto cyklu Bílek bezpodmínečně přijímá nejobtížnější příkaz Evangelia „*Milujte nepřátele své*“, jež tehdy, na počátku našeho století, tak silně zdůrazňoval L. N. Tolstoj v Jasně Poljaně. To je již v době, kdy chýnovský samotář stoupá s obrazy biblických proroků od Potopy světa k Rámovi a k Hlasu volajícího na poušti, aby obsáhl vesmír a smysl člověka zraněného tušením věčného, a kdy jako slepec bloudí za pramenem, aby z něho ukojil svou palčivou žízeň. Do plastických prorockých vidin těchto Bílkových nejvyš tvůrčích let se vtělují velcí neznámí géniové gotiky, jejichž duchovní zasvěcení vykreslilo průčelí mohutných evropských katedrál a jimiž chýnovský Mistr ukazuje cestu, až se nad Evropou snese nové zatemnění.

A tak přitímí našeho věku a utrpení národa volá po stejném vypětí všech sil, v nichž syn ze země zamyšlené neúnavně pracoval v těžce extatické víře, jež inspirovalo sochaře Piety a Mojžíše. Jen nepochybující víra této síly je schopna vést exulanty labyrintem světa do ráje vyššího poznání s ujištěním, že žádná zkouška není nadarmo, že každá slza je započtena a každé utrpení

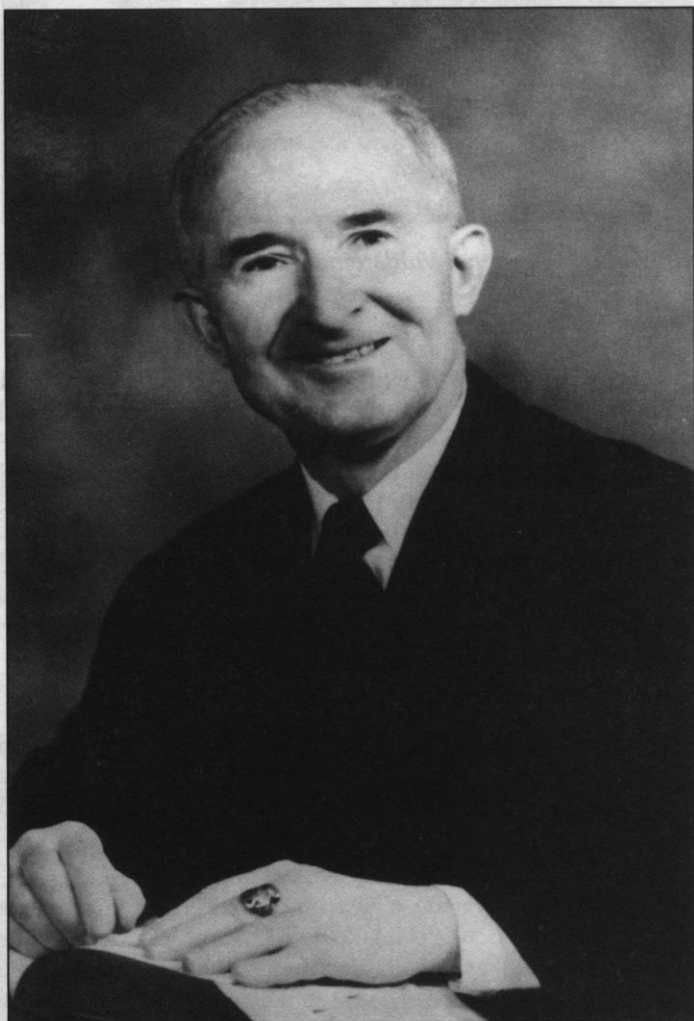
nese zaslíbení bdění Nejvyššího nad osudem každého jedince i národa. V tom je nejhlubší a nejkrásnější smysl a poslání chýnovského syna českého jihu, o němž Julius Zeyer jednou napsal: „Z toho člověka září paprsky!“

Karel Hujer

Poznámka redakce: Tento text, který byl původně otištěn v novinách československého exilu České slovo (listopad 1972), byl převzat z knihy RNDr. Karel Hujer: články a úvahy (Vyšehrad, Praha 2002, str. 127-8). V roce 2012 uplynulo 110 let od narození Karla Hujera, osobnosti dnes u nás téměř zapomenuté, ale ve své době významného vědce a humanisty. Jako mimořádnou duchovní osobnost ho ve svém rozhovoru zmiňuje i Přibyslav Šimice, který se s ním osobně znal a k tisku připravil i výše uvedenou publikaci. Rádi bychom osobnost K. Hujera u příležitosti zmíněného výročí alespoň krátce připomněli.

Kdo byl Karel Hujer?

Karel Hujer se narodil v Železném Brodě 18. září 1902 jako nejmladší z devíti dětí. Jeho otec byl zahradníkem. Maturoval roku 1922 na turnovské reálce a pokračoval ve studiu na přírodovědné fakultě Karlovy univerzity. Doktorát na této univerzitě dovršil v roce 1932, promoval jej prof. dr. Jaroslav Heyrovský, laureát Nobelovy ceny za fyzikální chemii. Po promoci byl pozván na návštěvu do Lán tehdejším prezidentem Masarykem. V letech 1923 - 1932 rozšiřoval své vzdělání studiem a praxí v Anglii (Imperial College Londýn), Francii (hvězdárna Juvisy u Paříže), ve Spojených státech (Yerkesova observatoř při universitě v Chicagu) a dalších místech. Jeho hlavním zájmem byla astrofyzika, účastnil se také několika vědeckých výprav za pozorování zatmění Slunce. Procestoval mnoho zemí a při svých návratech do Československa hojně přednášel o svém oboru i cestách s ním spojených. Ve třicátých letech minulého století podnikl mimo jiné cestu do Indie, kde přednášel na bombajské univerzitě. V Indii byl hostem Rabíndranátha Thákura a také Mahátmy Gándhího. V době počátku okupace Československa pobýval ve Spojených Státech, kde se také vzhledem k vývoji událostí rozhodl zůstat. Jeho vědecká kariéra byla opravdu hvězdná - publikoval v nejprestižnějších vědeckých časopisech, byl členem řady vědeckých, zejména astronomických společností. V roce 1949 se v Indii setkává s předsedou indické vlády Džaváharlálem Néhruem. Předává vzkazy od Néhrua fyzikovi Albertu Einsteinovi.

Dr. Hujer s astronomickým prstenem

Přes všechnen mezinárodní věhlas, vědecké renomé, velkou zcestovalost (ovládal osm jazyků) zůstával Karel Hujer vždy Čechem. Snažil se také o propagaci české vědy v zámoří, publikoval například ve vědeckém časopise History of Science Society článek o Prokopu Divišovi, který sestrojil první hromosvod o několik let dříve než světově uznávaný vynálezce hromosvodu Benjamin Franklin. Snažil se také navštěvovat svou vlast co nejčastěji, což zřejmě vládnoucí garnitura, zejména v době normalizace, nesla dost nelibě. Při návštěvě v roce 1971 nebyl vpuštěn do země a po několika hodinách strávených v odbavovací hale, aniž by se mohl setkat se svými blízkými, nucen odletět do Rakouska.

O poslední návštěvu vlasti se pokusil o dva roky později s obdobným výsledkem.

Jak dokládá článek Karla Hujera v úvodu, byl také blízkým přítelem Františka Bílka. Dlužno dodat, že by se nebyl stal přítelem Bílkovým, kdyby v sobě vedle vědce nenosil také velkého humanistu, filosofa a duchovního člověka. Kdyby nebyl člověkem po celý život pokorně usilujícím o rozehnutí temnot světa i vlastní duše. Tento jeho postoj je patrný i z jeho vlastních slov:

"Vše, co v dějinách kdy získalo trvalou hodnotu a skutečně se stalo jádrem odvěké kultury, mělo svůj začátek v míru a tichu duše."

**Astronom a filosof Karel Hujer zemřel 10. června 1988
v Chattanooga, Tennessee.**

Po tábořských stopách Františka Bílka

Nejsem historik, kunsthistorik ani religionista, prostě jen už dlouho obdivuji odkaz Mistra Bílka. Přitahuje mě jeho rozmanité dílo, husitská jihočeskost, lidská i umělecká zařatost, kontakt se zajímavými představiteli kultury přelomu předminulého a minulého století, hledání toho nejlepšího v lidstvu i každém z nás. Vnímám také jeho stálou přítomnost ve městě, kde - sice s přestávkami a momentálně spíše jen víkendově – rád žiji.

Rodinnou anamnézu mám pro ten účel vcelku ideální: od poloviny 19. století již všichni Táboráci, do té doby v otcově linii z Netolic a Mladovožicka, po matce pak ze Sezimova Ústí. Jako naprostá výjimka, neboť rozený Pražák, mám intenzivní vzpomínku na architektonicky mimořádný, záhadně působící dům nedaleko mého tehdejšího dejvického bydliště. Ano, byla to Bílkova hradčanská vila, které jsem se prý při podvečerní dětské cestě tramvají trochu bál, ale později se stala mým oblíbeným cílem návštěv. V době vysokoškolských studií, tedy v normalizačních sedmdesátých letech, navíc s vítaným oparem komunisty jen trpěné oázy duchovnosti a mystiky.

A pak je tu Tábor, město mého gymnaziálního snažení a pozdější práce v podniku, specializovaném na opravu a údržbu památkových objektů. Jeho sídlo na náměstí Mikuláše z Husi, obecně řečeném Klášterák, bylo výzvou k poznávání Starého města, což se bez připomínek Bílkova života a tvorby logicky neobešlo. Také lákavá blízkost Chýnova mi dala šanci k opakovanému obdivování kouzelné „Chaloupky“ a návštěvě hřbitova s početnými plastikami i místem Bílkova posledního odpočinku.

Několik let jsem se snažil tábořské radnici připomenout jeho životní i uměleckou přítomnost. Jsem velmi spokojen s tím, že právě ve výročním roce 2012 se to podařilo v podobě nové informační skládačky a A5 letáku k pravidelné zářijové akci Dny evropského dědictví, kam jsem přispěl texty. A protože dobré skutky mají být po zásluze potrestány, „nafasoval“ jsem dobrovolně úkol uskutečnit komentovanou procházku po několika viditelných Bílkových zastaveních. Na veřejnosti se vystupovat nebojím, ale tohle silné téma a předpokládaná odbornost zájemců mě pohnuly k pečlivé domácí přípravě, doplněné obavami z počasí a ohlasu akce.

Pomník Mistra Jana Husa v Táboře: Mistr Jan Hus na Kozím Hrádku

Naštěstí to v obou případech klaplo: svítlo sluníčko a naplánované dvě vycházky proběhly v neděli 16. září 2012 za potěšitelného zájmu. Dopoledních asi třicet poutníků bylo odpoledne ještě o dvacet překonáno. Cesta od zásadního Husova pomníku z roku 1928 přes krásné reliéfy Chelčického a Žižky na Masarykově domě, Bílkovo původní gymnázium, památník spisovatele Holečka v sadech po něm pojmenovaných a výhled na Klokoty s Bílkovými Adamity byla zakončena u čerstvě opravené vily Maria, okrášlené Mistrovou fasádou se secesními vosími symboly.

Byla to výprava amatérského nadšence pro opravdové fandky. Byla to jemná výzva městu k průběžné péči o jeho odkaz, třeba v podobě slavnostního nasvícení Husova pomníku v blížícím se jubilejním roce 2015. Bylo to společné hledání – a snad i nalézání – genia loci. Byla to šance pro všechny vnímavé k dalšímu seznamování s Bílkem umělcem, člověkem, mystikem, prorokem.

Pojedete-li tedy někdy do Tábora, můžete si v Íčku na Žižkově náměstí vyzvednout průvodcovskou skládačku a tuhle krásně tajupnou cestu také absolvovat: jste vítáni!

Karel Deniš

Pomník Mistra Jana Husa v Táboře: List z vězení... Já sluha Boží v okovech...

Milostné listy Františka Bílka

Před několika lety se v Bílkově vile v Praze konala skvělá přednáška výtvarníka Jana Kudláčka o rodině Františka Bílka doplněná prohlídkou vily. Pan Kudláček se tehdy zmínil o tom, že vedle různé již zdokumentované korespondence Františka Bílka se zachovaly také dopisy adresované jeho tehdy budoucí manželce Bertě Nečasové. A hovořil také o svém záměru tuto korespondenci uspořádat a vydat knižně. To se mu skutečně v roce 2009 podařilo, dopisy vydalo pod názvem *Milostné listy sochaře Františka Bílka slečně Bertě Nečasové 1901/1902* nakladatelství Michala Vaška v Prešově.

Rozměrná kniha budí v dnešním člověku, zvyklém se písemně vyjadřovat ve stylu krátkých textových zpráv, úžas už svou existencí. První zalistování tento úžas ještě prohloubí. Po několika úvodních fotografiích Bílkovy a Neča-

sovy rodiny a reprodukcích několika Bílkových kreseb následují dopisy a zase dopisy. Nejsou zde žádné doprovodné texty, editor, kterému patří poděkování a úcta za tento počín, nevložil do knihy žádné vlastní postřehy, vysvětlivky ani komentáře, ačkoliv by jako dlouholetý přítel Bílkovy rodiny určitě měl o čem vyprávět. Na více než třech stech stranách zde najdeme nepřeberně dopisů, které František Bílek adresoval své snoubence od konce března 1901 do ledna 1902. Je to jednostranná korespondence, Bertiny dopisy se zřejmě nedochovaly. Bílek píše někdy až 4x denně a ačkoliv na poštu odchází zřejmě vždy jen jeden list, každé jeho zasednutí k psacímu stolu je svým způsobem uceleným dopisem.

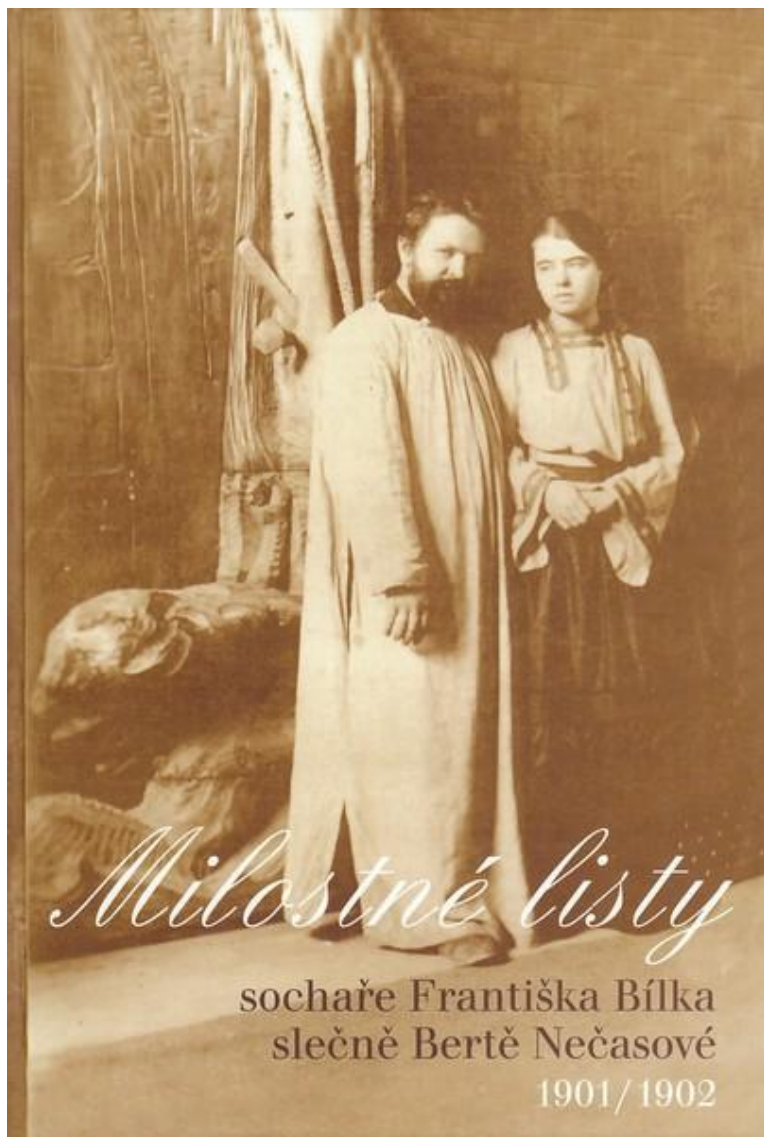
Kdy přesně se František Bílek prvně setkal s Bertou, dcerou pražského lékaře a zdravotního rady Nečase, se z knihy nedozvíme. Z kontextu dopisů to mohlo být snad na jaře nebo v létě roku 1900. Podle vyprávění Jana Kudláčka se tak stalo při návštěvě sourozenců Nečasových v Chýnově. Mladička Berta, která sem přijela v doprovodu svých dvou bratrů, byla prý od první chvíle zjevem F. Bílka a jeho dílem uchválena. A Bílek si toho dobře povšiml. Z jeho později napsaných dopisů se dozvídáme, že již tehdy, při jejich prvním setkání si uvědomil, že ona jediná jeho dílo hluboce chápe. K dalšímu, pravděpodobně teprve druhému, ale zčásti již záměrnému setkání došlo 26.3.1901 na návštěvě v salonu spisovatelky Růženy Svobodové. O dva dny později se oba mladí lidé opět setkali při čaji a tento den, jak se zdá, byl již Bílek rozhodnut, že si Bertu chce vzít za ženu a také ji během procházky po Karlově náměstí požádal o ruku. Dozvíme se o tom v jednom ze tří deníkových zápisů Bertiných umístěných na konci knihy. Všechno nasvědčuje tomu, že mezi oběma vznikla láska na první pohled: láska, s níž nikdo nepočítal a nejméně ze všech otec Bertin, který měl se svou mladičkou dcerou dozajista jiné plány, než ji provdat za umělce z chudé venkovské rodiny, s nejistým a nestálým příjmem a navíc zřejmě s pověstí náboženského blouznivce. Nesouhlas „tatíčkův“ se vztahem prolíná celým osmiměsíčním obdobím dopisování a ještě pár dní před svatbou píše Bílek hořce: *„myslím na naší velkou a světlou budoucnost, jen abych smutno na mé duši zmírnil, ale nemohu je přemoci: Tvůj otec mne nemiluje a nikdy mne nemiloval.“* (11.1.1902).

Když si uvědomíme, že pozice otce byla v té době zcela neotřesitelná a jeho vůle byla často zákonem, pochopíme úzkost Bílkovu často vyvěrající až do poslední chvíle z jeho dopisů. Úzkost, že „tatíček“ řekne konečné „ne“ a ze svatby nebude nic. Jeho duševní muka ještě prohlubovala snaha utajit před vlastní milující rodinou v Chýnově tuto nejistotu. Jak jim zastříť, že se neseťkává v Praze s vřelými city ze strany budoucího tchána, jak jim vysvětlit, že jezdí do Prahy za snoubenkou tak málo a na tak krátkou dobu! Mezi řádky jasně vysvítá, že zdravotní rada Nečas, zámožná a vlivná osobnost tehdejší Prahy, vztahu své dcery příliš nepřeje. Klade nové a nové podmínky, odsunu-

je termín svatby, požaduje, aby novomanželé bydlili v Praze a ne kdesi v Chýnově, aby si Bílek našel stálé zaměstnání v metropoli, například profesorské místo na Akademii atd. A Bílek se zmítá mezi snahou vyhovět budoucímu tchánovi a poznáním, že se mu stejně nikdy dost nezavděčí:

„Přeje-li si tatíček, abychom byli v Praze, odstěhujeme se do Prahy. Budu mít svou školu pro kresbu a sochařství a pak se budu moci postarat o onu

profesuru. Je-li třeba důkazů, že Tě dovedu uživit, budu splácet každoročně sumu pro zajištění Tvé budoucnosti, jakou si bude tatíček přát.“ (30. 10. 1901). Také Berta touto otcovou nevůli trpí a ve svém zápise se zmiňuje o tom, jak smutek otcův neradostně poznamenal i jejich jinak velkolepou svatbu.

Jazyk Bílkových dopisů je básnický, vznešený a pro dnešního čtenáře nezvykle patetický. Jakmile si však zvykne na archaické a cituplné obraty („*Ztiš se i Ty, moje dušičko, na prsech věrných mých a srdce naše, nechť stejně zahlolí k Pánu chvalozpěv, že nás sobě dal*“ /1.4.1901/), může v Bílkově jazyce nalézat nevšední krásu. Toto uctivé a lásky-

plné nakládání s rodným jazykem nese ještě pečeť národního obrození. A pro elitu národa té doby, k níž bezesporu Bílek patřil, je samozřejmé, že ovládá také přinejmenším jazyk francouzský a německý – o tom svědčí několik vsuvek psaných těmito jazyky.

Z dopisů se především, jak jinak, dozvídáme o hluboké a upřímné lásce Bílkově k Bertě, jistě opěťované. Umělec, ač téměř třicetiletý, do té doby k ženám choval pouze přátelské postoje, i když se jim určitě nevyhýbal. Víme, že mezi jeho přítelkyně a příznivkyně patřily takové osobnosti jako Zdenka Braunerová či Milena Jesenská a další vzdělané ženy té doby. Bílek, který je pevně rozhodnut obětovat svůj soukromý život a věnovat veškerý svůj čas a úsilí tvorbě pro slávu Boží, je zčistajasna zasažen citem, nutícím jej přehodnotit své plány a záměry. *„Já netoužil po bytosti, která by mi žitím družkou měla být, ba já Boha prosil, vždy, aby mne toho uchránil, abych jen jeho směl milovatAle nepřijal obětí mých. Tu vůli jeho žádal jsem a v mukách dlouhých mnohaletých vůli jeho čekal jsem. Čekal, až dočkal se paprsku milosti nejdražšího, dočkal se, že mi dal, drahá duše má, Tebe.“* (2.4.1901).

Zdá se, jakoby to nebylo v první řadě ženství, co ho na Bertě přitahovalo. V průběhu osmi měsíců zasnoubení se sice dozvídáme, že F. B. je rozhodnut být dobrým manželem i otcem, ale v době prvního či prvních setkání je to určitě spíše duševní vyzařování, jemnost, tichá pokora, co ho na mladičké Bertě upoutává. Jako ho odpuzují lidé neupřímní, mnohomluvní a materialističtí, stejnou měrou tíhne k lidem duchovně pokročilým. To byl v té době především Julius Zeyer, kterému nabízí útočiště ve svém chýnovském domě. Dříve, než k tomu mohlo dojít, však Zeyer umírá. A Bílek píše Bertě:

„Bertičko má, upokoj se! Přece za života Zeyera nikdy bychom nebyli ani „svoji“. Nebyl bych tě vyhledal“ (25.5.1901)

Bílek touží po duchovním souznění, atmosféře, v níž může vykonávat své tvůrčí dílo pro Boha. Těší se, až budou s Bertou společně konat své modlitby, až spolu půjdou ke „stolu Páně“.

„Bertičko, já cítil vždy, že nejsem na tomto světě a v tomto životě doma. Když slůvko z mých dálek mi ve světě zaznělo, vždy mne to potěšilo – „slůvko z mého domova“! Proto jsem tolik trpěl. Až jsi přišla Ty. Tvůj pohled, ten není z této země, není ani z tohoto světa. Je to pohled jakoby dávno známý, kýžený. A nyní už nechci odtud, ani domů se mi nechce, vždyť jej už ani nemám. Les anachorites, pak proroci a konečně první křesťané už ani nejsou.“ (8.9.1901)

Přes veškerý idealismus a citovost, kterou jsou všechny dopisy prodchnuty, jsou zde ale pasáže, z nichž je patrné, že Bílek není pouhým snílkem. Umí být praktický, umí si dobře spočítat, kolik co stojí, a umí dobře rozvážit své výdaje v poměru k příjmům. S horlivostí se pouští do stavebních úprav domu, aby zde bylo vše připraveno pro společnou domácnost. Nechává sem zavést vodovod (1901), zřizuje prádelnu, objednává nábytek a přitom nezapomíná, že svatební cesta, kterou plánuje, si vyžádá nemalé náklady. Ne, Bílek je

skromný, pracovitý a hospodárný člověk, který neváhá přispět chudé rodině na činži a současně se nebojí odmítnout svou účast na sbírce pro Leona Bloye: „...Ani tomu nemohu uvěřit. Shánět v naší mizerné žebračkové zemičce peníze pro známého francouzského spisovatele...“ (20.12.1901).

František Bílek s rodinou (fotoarchiv Šechtl a Voseček)

Bílkova korespondence není jen dokladem hlubokého citu a opravdovosti vztahu dvou lidí. Ve zmínkách a vyprávěních se z ní dozvídáme mnohé o vnitřním i vnějším životě umělcově. Prochází jimi celá galerie známých osobností počátku 20. století i lidí zcela obyčejných, o nichž Bílek vypráví. Poznáváme, jak umělec utvářel svůj den, jak jej od úsvitu po soumrak protkával modlitbami. Dozvídáme se i o jeho setkávání s rodinou a přáteli, je například pozoruhodné, jak často se při těchto setkáních provozovala hudba a zpěv. Můžeme se vžít do jeho rozpoložení o posledním večeru v roce. Bílek se svěřuje, jak se mu daří dílo, jaké rozechvění zažívá, když z bílého mramoru začíná vystupovat Bertina tvář. Z dopisů vyvstává obraz Bílka včelaře, Bílka přítele, který bez odměny pomáhá malíři a mozaikáři Viktoru Foersterovi s prací na jeho díle, a celá řada dalších jeho tváří. A v každé řádce jeho dopisů může pozorný čtenář spatřit pokoru před tváří Boží.

Nevím, kolik čtenářů si tato objemná a pro mnohé také ne levná publikace najde, snad jich bude jen pár desítek. Ale čas strávený jejím čtením považuji za dobrou investici do kultivování vlastní duše. Pozvedá v člověku touhu připodobnit se autoru čistotou myšlenek a pokorou ducha, posiluje naději v dobro a úctu k tvorbě.

Yveta Kožíšková

Krátké zprávy

- ➔ Když byla na podzim 2010 po rekonstrukci opět otevřena Bílkova vila v Praze, nabídla vedle základní expozice také výstavu knižní tvorby Františka Bílka, která trvala až do jara 2011. U této příležitosti vydala GHMP ve spolupráci s nakladatelstvím Arbor vitae krásně graficky vypravenou **publikaci Pavla Myslína *František Bílek a kniha***. Kniha v osmi oddílech představuje veškerou knižní tvorbu Františka Bílka z let 1898 až 1941; součástí je i chronologický soupis veškerých knih s úpravou F. Bílka. Autor věnuje pozornost i knižní vazbě, reliéfní, pergamenové a celokožené, návrhům vazeb i individuálním vazbám řezaným do kůže.

- ➔ Církev československá husitská (CČSH) uspořádala v říjnu a listopadu 2011 sérii akcí k **připomenutí 70. výročí úmrtí Františka Bílka**. V neděli 9.10.2011 to byla **slavnostní bohoslužba** v Husově sboru CČSH v Českých Budějovicích vedená patriarchou církve Dr. Tomášem Buttou. Po bohoslužbě následovala přednáška Mgr. Martina Jindry „František Bílek a jeho rodina v CČS(H)“ a prohlídka Bílkovy tvorby v Husově sboru.
Ve čtvrtek 13.10.2011 se ve spolupráci s GHMP konala **prohlídka Bílkovy vily** v Praze s výkladem PhDr. Hany Larvové. Ve stejný den následoval **koncert duchovní hudby** v malostranském kostele Jana Křtitele Na Prádle. Do programu byly zařazeny úryvky z korespondence F. Bílka a B. V. Lohniského.

A konečně ve středu 23. listopadu 2011 ve sboru CČSH v Praze – Karlíně se konala **konference „Víra a umění Františka Bílka“**, kterou zahájil ThDr. Jiří Vaníček a na které dále zazněly následující příspěvky: Umění a mystika F. Bílka (T. Butta), Aktuální myšlenkové poselství doby a tvorby F. Bílka (Z. Kučera), F. Bílek v historických nahrávkách Českého rozhlasu v Praze (P. Wagner), Tvorba F. Bílka v rámci katolické moderny (J. Royt), Zda-li kdo může chápat snahu Husovu lépe... Jan Hus v díle Františka Bílka (H. Larvová), Šlápěje F. Bílka v Církvi československé (husitské) (M. Jindra), F. Bílek a hudba (Z. Fořtová), Filozofie Anny Pammrové (Z. Ticháčková), Vztah F. Bílka a Viktora Foerster (M. Hemelík). Konference se zúčastnilo okolo 50 osob. U příležitosti této akce vydala CČSH **brožuru "Šlápěje Františka Bílka v Církvi československé husitské"**, která obsahuje úvodní stať ThDr. Tomáše Butty "Poselství Světla z duchovního světa" a především rozsáhlou studii "Šlápěje Františka Bílka v Církvi československé" od Mgr. Martina Jindry. Brožura formátu A5 má celkem 40 stran (ISBN: 978-80-7000-064-9).

- 10. května 2012 byla v Bílkově vile v Praze zahájena roční **výstava „František Bílek a portrét“**, která potrvá až do 28. dubna 2013.
- U příležitosti 140. výročí narození Františka Bílka uspořádala náboženská obec CČSH v Chýnově v sobotu 15. září 2012 **Oslavu vděčnosti Bohu a umělců**. Oslava, která se konala ve sboru Tvrz víry v Chýnově, byla zahájena bohoslužbou se vzpomínkou za účasti patriarchy ThDr. Tomáše Butty, plzeňského biskupa Mgr. Filipa Štojdla a dalších duchovních CČSH. Poté místní farář Mgr. Oldřich Horek otevřel společné výstavy „Duchovní umění Františka Bílka a CČSH v Chýnově“ (umělecká díla, dokumenty, fotografie) a „Události z historie CČS(H) v Chýnově 1920 – 1978“ (fotografická výstava s komentářem). Následoval společný průvod na místní hřbitov ke hrobu rodiny Bílkovy s položením květin a modlitbou a prohlídkou hřbitova. Odpolední program zaplnilo vystoupení Komorního souboru Matoška a přednáška Mgr. Martina Jindry „František Bílek a jeho rodina v CČSH“ a individuální vycházka „Stopami Františka Bílka v Chýnově“ (obora, v níž stával první ateliér; rodný domek; Chaloupka – poslední ateliér).

Z bohoslužby ve sboru Tvrz víry v Chýnově, první zprava patriarcha ThDr. Tomáš Butta, za oltářem korouhev podle návrhu F. Bílka

- ➔ Odbor kultury a cestovního ruchu města Tábor vydal v roce 2012 **informační a propagační leták** (skládačku) „**František Bílek / Tábor (Mistr secesního symbolismu / Město jeho inspirace)**“. Autorem je Karel Deniš (pod pseudonymem Karel Jordán). V letáku jsou základní informace o životě a díle F. Bílka, mapka Tábora s vyznačením všech soch a reliéfů F. Bílka na veřejných prostranstvích a jejich fotky včetně stručné charakteristiky.

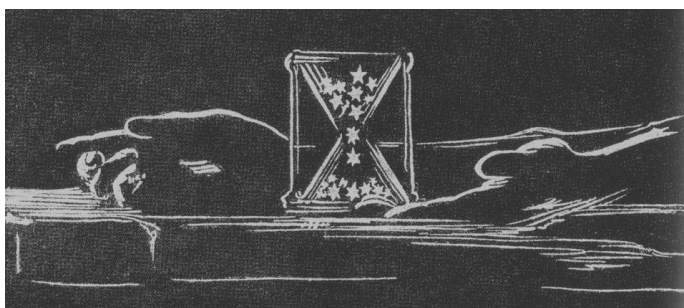
- ➔ V říjnu 2012 vydala Církev československá husitská **sborník z konference „Víra a umění Františka Bílka“**, která se konala v listopadu 2011 (viz výše). Brožovaná kniha formátu A5 má 136 stran a obsahuje až na dva všechny příspěvky, které na konferenci zazněly. Vedle toho ale obsahuje navíc cennou bibliografii "František Bílek v Církvi československé (husitské)", kterou sestavili M. Jindra a P. Benda a která obsahuje přehled článků o F. Bílkovi a soupis reprodukcí jeho děl publikovaných v časopisech a kalendářích CČSH. ISBN knihy je 978-80-7000-077-9.

→ **Výstavu „Slavné stavby Františka Bílka a manželů Petříkových“** připravila umělecká agentura Foibos. Poprvé byla otevřena 16.9.2012 v gotickém sále Staré tábořské radnice na Žižkově náměstí. Asi po měsíci se stěhovala do Chýnova, kde byla vystavena v místní knihovně od 9.10. do 7.11., a poté do Prahy, kde byla k spatření v Trmalově vile v Praze 10 od 12.11. do 9.12.2012. Z asi 20 panelů bylo Bílkovi věnováno pět (vila v Praze, ateliér v Chýnově, vila Maria v Táboře, dům dr. Nečase v Ronově nad Doubravou), zbylé ukazovaly především pražské a tábořské stavby slavných tábořských rodáků – architektů Milady (1895-1985) a Theodora (1882-1941) Petříkových. Milada Petříková, roz. Pavlíková byla první ženou v ČSR, která byla promována inženýrkou architektkou (1921). Její otec, MUDr. Josef Pavlík (1861-1926), lékař – lidumil, vlastenec, iniciátor vůbec první výstavy o Janu Husovi (Tábor 1906), byl také zakladatelem „Spolku pro postavení Husova pomníku“ v Táboře. Odhalení Bílkova pomníku (1928) se ale již nedočkal.

→ U příležitosti 41. putovní výstavy **ČESKÁ BIBLE V PRŮBĚHU STALETÍ** která se konala v kulturně společenském sále Beseda, Masarykovo nám. 2, Třeboň, ve dnech 13. června až 30. srpna 2012 - a kde v rámci doprovodných programů - Bible a umění a též ke 140. Výročí narození Františka Bílka 6.11.1872 byl mj. promítán významný filmový dokument o životě a díle sochaře Františka Bílka, jeho vztahu ke křesťanství, k Bohu a k Bibli: **JAK PAPERSEK SLUNCE NA DŘEVĚ ŽIVOTA UMÍRAL** (Česká televize, tvůrčí skupina Karla Dvořáka a Josefa Císařovského). Dokument je mimořádné umělecké dílo výtvarné koncepce a produkce, ale především poselstvím a odkazem Františka Bílka, českého sochaře. Nejvýznamnější osobnosti symbolické sochařské generace (díla Povětroň, Golgota, Orba je naší viny trest...). Na začátku 20. stol. převládá téma naděje, mystického zasnění a touhy po vykoupení vyjádřené extaticky vypjatými postavami (Slepci, Úžas, Modlitba nad hroby...), významnou úlohu sehrála příbuznost se symbolickou poezií zejména O. Březiny. Věnoval se i kresbě, grafice a keramice. Činný i literárně (Za pravdou, Jak mi dřeva povídala). *"Světlo umírá jenom příchodem ještě většího světla, ještě většího, většího světla"* O. Březina

Alena M. Kubíčková, kurátorka výstavy

NEPRODEJNÉ

Pro své členy a příznivce vydává Společnost Františka Bílka v Praze

<http://www.spol-fb.cz/>

vytisknuto v nákladu 250 ks

jazyková korektura: Yveta Kožíšková

rozesílá: Vladimír Červený, Wucherlova 5, Praha 6, vladimir.cerveny@ccsh.cz

předseda: Aleš Nevečeřal, Přemyslovská 23, 130 00 Praha 3, tel: 222713150

jednatelka: Alena Kubíčková, Křivenická 413/16, 181 00 Praha 8, tel: 774890614

redaktor: Michal Kellner, Nad Buďánkami II. 12, 150 00 Praha 5, tel: 723752116

příspěvky posílejte na email: michalkellner@email.cz